

Med bidrag från

2018

Specialpedagogiska
skolmyndigheten

Utvecklingsprojekt

RUM- projektet

Riktade Utvecklingsinsatser för ungdomars
Mående

*Med elevers perspektiv på lärande och
välmående som grund för utveckling*

Skellefteå kommun
Anderstorpsgymnasiet 2018
Projektledare: Maria Svensson
maria.c.svensson@skelleftea.se

Sammanfattning

RUM, Riktade utvecklingsinsatser för ungdomars mående, är ett projekt som har genomförts på Anderstorpsskolan i Skellefteå kommun, med SIS-medel från Specialpedagogiska myndigheten.

Syftet med projektet har varit att minska frånvaro orsakad av psykosocialt dåligt mående och upplevd stress och istället öka skolnärvaron och upplevelsen av meningsfullhet och framtidstro. Projektets målsättning på lång och kort sikt har varit att identifiera, testa och utveckla metoder och förhållningssätt och att stärka skolanknytningen och höja utbildningsnivån. RUM-projektet, har omfattat elever med läs- och skrivsvårigheter/dyslexi, neuropsykiatriska funktionsnedsättningar och psykiska funktionsnedsättningar.

Elevers inflytande och delaktighet har varit central i RUM-projektet och processens fokus har varit att skapa goda villkor för lärande och mående. Projektet startade våren 2017 då en kartläggning genomfördes. Elever delade med sig av sina berättelser om livet i skolan i allmänhet med konkreta beskrivningar av goda lärsituationer i synnerhet. Dessa beskrivningar har lagt grunden för de insatser som tagit form. Organisationens befintliga resurser har tagits tillvara och tvärprofessionella samarbeten har utvecklat det inre arbetet, undervisningens kärna.

Elevernas berättelser visar på betydelsen av *trygghet, tillit, tillhörighet* som grund för att må bra i skolan, samt *begriplighet, hanterbarhet och meningsfullhet* som grund för skolans kunskapsuppdrag.

Generella anpassningar har prövats och utvecklats i klassrumsundervisningen i syfte att bland annat främja meningsfullheten i lärandet. I vår strävan att främja elevers skolnärvaro, har individuella anpassningar genomförts.

Elevers utvärderingar har visat att insatserna bidragit till att elever i högre utsträckning känner sig trygga i klassen, med klasskamrater och lärare, att det nu är tydligare vad som förväntas av dem i undervisningen och att de uppskattar att tid avsätts för reflektion med fokus på deras lärande. Elever beskriver att de har utvecklat mentala verktyg för att hantera sin skolsituation, som emellanåt innebär högt tempo, många måsten och misslyckanden under vägen. Elever uppskattar mentorstiden för regelbunden avstämning och gruppstärkande aktiviteter samt mentors stöd i studierna. De elever som tidigare valt bort skolan har tack vare de individuella anpassningarna numera ökat skolnärvaro.

Med bidrag från

2018

**Specialpedagogiska
skolmyndigheten**

Avslutningsvis ser vi betydelsen av att utöver dessa insatser som behöver förfinas och förtydligas fortsätta arbetet med att skapa en skolkultur och skolorna som andas gemenskap och vi-anda, som synliggör betydelsen av att visualisera och kommunicera lärprocessen i undervisningen samt att alltid söka svar hos de som skolan berör, våra elever. Elevers livsvillkor behöver fortsatt efterfrågas, deras idéer och förslag respekteras och tas tillvara.

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	2
Bakgrund	7
<i>Målgrupp och omfattning.....</i>	<i>7</i>
<i>Forskning och beprövad erfarenhet.....</i>	<i>7</i>
<i>Projektets syfte och mål</i>	<i>8</i>
Syfte.....	8
Mål	8
<i>RUM-projektets värdegrund.....</i>	<i>8</i>
<i>Organisation och process.....</i>	<i>8</i>
Elevers perspektiv som grund för utveckling.....	9
<i>En kartläggning av nuläget</i>	<i>10</i>
Genomförande.....	11
Insats: Mentorskap, mentorstid och teambuilding.....	11
<i>Insats och process.....</i>	<i>11</i>
<i>Syftet med mentorskap/mentorstid/teambuilding</i>	<i>12</i>
<i>Ramverket för insatserna:</i>	<i>12</i>
<i>Elevers utvärdering (se bilaga 1)</i>	<i>12</i>
<i>Analys av insatserna mentorskap, mentorstid och teambuilding</i>	<i>13</i>
Elevers inkludering och inflytande	13
Lärares samsyn, engagemang och närvaro	14
Om teambuilding.....	14
Vilka samband kan vi anta mellan genomförda insatser och elevers upplevelser?	14
Insats: Fasta placeringar och mobiler i vila	14
<i>Insats och process.....</i>	<i>15</i>
<i>Syftet med fasta placeringar och mobiler i vila</i>	<i>15</i>
<i>Ramverket för insatserna:</i>	<i>15</i>
<i>Elevers utvärdering (bilaga 2).....</i>	<i>16</i>
<i>Analys av insatsen fasta placeringar och mobiler i vila.....</i>	<i>16</i>
<i>Vilka samband kan vi anta mellan genomförda insatser och elevers upplevelser?</i>	<i>17</i>
Insats: Visualiserat lärande	17
<i>Insats och process.....</i>	<i>17</i>
<i>Syftet med visualiserat lärande/reflekterande lärande.....</i>	<i>18</i>
<i>Ramverket för insatserna</i>	<i>18</i>

<i>Elevers utvärdering (bilaga 3).....</i>	<i>18</i>
<i>Analys av insatsen visualiserat lärande</i>	<i>19</i>
<i>Vilka samband kan vi anta mellan genomförda insatser och elevers upplevelser?</i>	<i>20</i>
Insats: Studieteknik och lässtrategier.....	20
<i>Insats och process.....</i>	<i>20</i>
<i>Syftet med insatserna Studiero och trygghet.....</i>	<i>20</i>
<i>Ramverket för insatserna:</i>	<i>20</i>
<i>Elevers utvärdering (bilaga 4).....</i>	<i>20</i>
<i>Analys av insatsen studieteknik och lässtrategier.....</i>	<i>21</i>
<i>Vilka samband kan vi anta mellan genomförda insatser och elevers upplevelser?</i>	<i>21</i>
Insats: Hjärna inläring	22
<i>Insats och process.....</i>	<i>22</i>
<i>Syftet med insatsen Hjärna inläring.....</i>	<i>22</i>
<i>Ramverket för insatsen:.....</i>	<i>22</i>
<i>Elevers utvärdering (se bilaga 5)</i>	<i>23</i>
<i>Analys av insatsen Hjärna inläring.....</i>	<i>25</i>
<i>Vilka samband kan vi anta mellan genomförda insatser och elevers upplevelser?</i>	<i>26</i>
Insats: Förstärkt mentorskap och studiestöd	27
<i>Insats och process.....</i>	<i>27</i>
<i>Syftet med insatsen Förstärkt mentorskap och studiestöd</i>	<i>28</i>
<i>Ramverket för insatsen:.....</i>	<i>28</i>
<i>Elevers utvärdering.....</i>	<i>29</i>
<i>Analys av insatsen förstärkt mentorskap och studiestöd</i>	<i>30</i>
<i>Vilka samband kan vi anta mellan genomförda insatser och elevers upplevelser?</i>	<i>31</i>
Sammanfattande analys och resultat.....	32
<i>Rekommendationer och lärdomar.....</i>	<i>33</i>
<i>Uppföljning av projektets mål i tabellform.....</i>	<i>34</i>
Referenslista.....	35
Bilagor.....	Fel! Bokmärket är inte definierat.
<i>Elevernas utvärdering av insatsen mentorskap, mentorstiden och teambuilding (bilaga 1)</i>	<i>36</i>
<i>Elevernas utvärdering av insatserna Fasta placeringar och mobiler i vila (bilaga 2)</i>	<i>39</i>
<i>Fasta placeringar</i>	<i>39</i>
<i>Mobiler i vila.....</i>	<i>39</i>

<i>Elevernas utvärdering av insatsen Visualiserat lärande (bilaga 3).....</i>	<i>41</i>
<i>Reflekterande lärande.....</i>	<i>41</i>
<i>Elevernas utvärdering av insatserna Studieteknik och lässtrategier (bilaga 4).....</i>	<i>43</i>
<i>Elevernas utvärdering av insatsen Hjärna inläring (bilaga 5).....</i>	<i>44</i>
<i>Strategier för lärande</i>	<i>47</i>

Bakgrund

Anderstorpsskolan erbjuder 9 nationella program och introduktionsprogram för 1250 elever. Under de senaste åren har verksamhetens samlade professioner uppmärksammat en nedåtgående trend gällande elevers psykosociala mående parallellt med sämre skolresultat. Elevers stress har påverkat skolvardagen och renderat till olika former av skolmisslyckande, allt från ofullständiga kursbetyg till hemmasittarproblematik.

Utifrån skolans värdegrunds- och kunskapsuppdrag sökte vi svar via forskning om vägar till förändring. Studier visar att elever vill vara med och påverka sin skolsituation i högre utsträckning, än vad de faktiskt upplever att de får. I kunskapsöversikten *Skolan och medborgarskapandet* (Skolverket, 2011) synliggörs att elevers möjlighet att utöva inflytande över sin lärsituation, minskar i takt med stigande ålder. Samma studie uppger att elever tror att de i framtiden kommer att ha nytta av det som de lär sig i skolan. Däremot är det inte lika många elever i undersökningen, som beskriver skolan som en plats för lustfyllt och livslångt lärande (Skolverket, 2016, Skolverket, 2011).

Skollagens skrivning tydliggör barn och elevers inflytande över utbildningen. Elever ska i enlighet med § 9 ”fortlöpande stimuleras att aktivt ta del i arbetet med att vidareutveckla utbildningen och hållas informerade i frågor som rör dem” (SFS 2010:800).

Målgrupp och omfattning

Projektets målgrupp har varit elever med läs- och skrivsvårigheter/dyslexi, neuropsykiatriska funktionsnedsättningar och psykiska funktionsnedsättningar. De generella insatser som genomförts har omfattat hela klasser. Utöver det har även individuella anpassningar genomförts, på individnivå och i mindre grupp.

Forskning och beprövad erfarenhet

I projektet har vi valt ut några utgångspunkter som riktlinjer för vår satsning som exempelvis Helen Timperley (2013), Aaron Antonovsky (2005), Anders Hansén (2017), Malin Gutestam (2017) och Carol Dweck (2017). Dessa är inte heltäckande men i en mening vägvisande. Med skolans styrdokument Läroplan för gymnasieskolan, Gy11 (Skolverket, 2011a) som grund, har vår gemensamma strävan varit att förstärka det goda arbete som vi ser gynnat elevers lärande och mående samt pröva nya arbetsformer för att möta elever där de är. Vår inledande frågeställning var, vilka villkor skapar vi för elevers lärande och välmående och vad behöver vi tillsammans förstärka och utveckla?

Projektets syfte och mål

Syfte

Syftet med projektet har varit att få möjlighet att testa, utvärdera och implementera olika sätt att arbeta i skolan för att minska frånvaro orsakad av psykosocialt mående och upplevd stress och istället öka skolnärvaron och upplevelsen av meningsfullhet och framtidstro.

Mål

RUM-projektets kortsiktiga mål har varit att identifiera, testa och utveckla metoder och förhållningssätt som vi ser ger resultat i form av upplevd meningsfullhet i skolan och minskad stress.

RUM-projektets långsiktiga mål har varit att minska frånvaro orsakad av psykosocialt dåligt mående, att skolanknytningen stärks och utbildningsnivån höjs.

RUM-projektets värdegrund

Med skolans uppdrag som grund har vi förtydligat vår syn på elevers lärande och varande:

Alla elever vill lyckas i skolan, känna tillhörighet, känna sig sedda, respekterade, trygga, delaktiga och behövda.

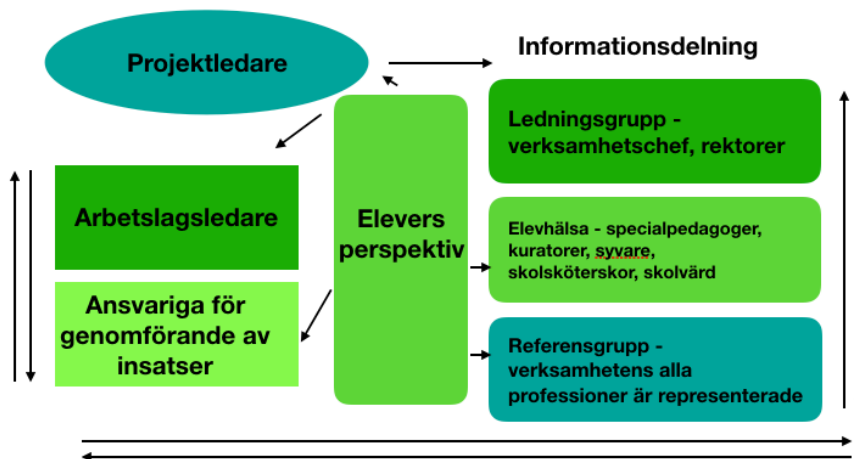
Organisation och process

I nära samarbete med rektor, lärare och EHT har planeringen av processen tagit fart. En framgångsfaktor för hållbara utvecklingsprocesser, är förankringsarbetet (Jarl, Blossing & Andersson, 2017). Det inledande arbetet har därför handlat om att skapa ett brett intresse och engagemang för RUM-projektet. Information har initialt utgått till berörda på förvaltningsnivå, verksamhetens ledningsgrupp, EHT, elevkår, elever samt lärare.

Det kollegiala lärandet är en arbetsmetod som stöd för det professionella samtalet i skolan. Utifrån lärares och specialpedagogers perspektiv och med stöd av forskning har verksamhetens inre arbete analyserats och värderats i syfte att öka elevers förutsättningar att lära och må bra (Timperley, 2015).

En referensgrupp har tillsatts med representanter från verksamhetens olika professioner, för att samla all tillgänglig kunskap och erfarenhet om skolans organisation och inre arbete. Referensgruppens syfte har varit att fungera som ett stöd för projektledaren och säkerställa projektets riktning och progression.

Tvårprofessionella samarbeten har legat som grund för framtagande och genomförande av insatser. Elevhälsans perspektiv och lärares erfarenheter har tillvaratagits. Lärarna är de som ytterst känner sina elever och hänsyn har tagits till deras syn på vad som är möjligt att genomföra och uppnå.

Figur 1: RUM-projektets organisation

Elevers perspektiv som grund för utveckling

RUM-projektets utgångspunkt har varit Skollagens (SFS 2010:800, kap 4, § 9) skrivning om betydelsen av att synliggöra ett elevperspektiv i vår strävan att förstå elevers upplevelser av stress i skolans kontext. Elevers berättelser har legat som grund för utformandet av projektets planerade insatser med syfte att vidareutveckla det inre arbetet i skolan.

Kartläggningen genomfördes under våren 2017 och omfattade elever vid de studieförberedande programmen, Samhällsvetenskapsprogrammet, Estetiska programmet med inriktning estetik & media samt bild & formgivning och Ekonomiprogrammet. Kartläggningen syftade till att synliggöra elevers upplevelser om både vad som skapar stress i lärande sammanhang samt att synliggöra goda exempel som gynnar elevers lärande. I den kvalitativa studien har fokusgrupper använts som grund för att få syn på elevers föreställningar och tankar om sina livsvillkor i skolan (Wibeck, 2010). En strävan med att samtala i mindre grupp var att få en bred bild av elevers förståelse och erfarenheter om stress, lärande och mående. Eleverna intervjuades i grupp eller individuellt. Deltagandet har varit frivilligt och elever har utlovats anonymitet.

Att prata om hur man mår inför andra kan vara känsligt och svårt. Elever har därför inför intervjuerna fått ett antal riktlinjer att förhålla sig till för att skapa en grund för öppenhet och tillit. Några av dessa riktlinjer var: det som sägs i rummet stannar i rummet, var och en ska känna sig fri att ge uttryck för sina upplevelser, vi bemöter varandra värderingsfritt och med respekt, vi samtalar konstruktivt om företeelser, inte om personer.

En kartläggning av nuläget

I vår strävan att både se helheter och sammanhang har vi under kartläggningen (nulägesbeskrivningen) både efterfrågat elevers perspektiv på mående utifrån deras sociala kontext som deras perspektiv på förutsättningar för lärande.

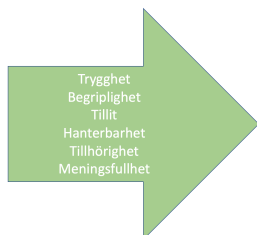
I kartläggningen ger elever uttryck för att de inte alltid under sin skoltid känt sig inkluderade i sin klass, ibland saknat nära relationer och även upplevt att de inte passat in. Att våga vara sig själv och känna sig respekterad för den man är, har varit några önskemål som lyfts fram. Elever har även beskrivit betydelsen av att få känna sig trygg och att ha någon att prata och umgås med, för att de ska trivas i skolan.

Klasskamraterna har stor betydelse för måendet. I beskrivningarna har det framkommit att det inte alltid har varit så lätt att socialisera med klassen och känna sig bekväm i undervisningssammanhang. Vidare menar elever att de upplevt att grupperingar i klassen har lett till att de känt sig exkluderade. Utanförskapet har skapat stress och dåligt mående. Elever beskriver även att det kan vara stressande att jämföra sig med andra när det gäller lärande och skolprestationer och att det är jobbigt att misslyckas och att man lätt vill ge upp. Elever ger uttryck för att de inte alltid vet vad som förväntas av dem i undervisningen och att de har många bollar i luften och svårt att prioritera och planera sina studier.

I elevers upplevelser om livet i skolan och vad de uppskattar för att må bra har omfattat följande perspektiv:

- betydelsen av goda relationer
- betydelsen av att känna tillit och trygghet till klasskamrater och lärare
- mentors/lärares betydelse som stöd för lärande och mående
- betydelsen av att veta vad som förväntas av en
- betydelsen av att få vara sig själv och känna sig respekterad
- betydelsen av att känna tillhörighet
- betydelsen av att bli tillfrågad och lyssnad på

Med utgångspunkt i materialet visar elever på vikten av att stärka de sociala dimensionerna i skolan såväl som att öka förutsättningarna för elevers lärande i undervisningen. Kartläggningen kan sammanfattas med nyckelord som *trygghet, tillit och tillhörighet* samt *begriplighet, hanterbarhet och meningsfullhet*.

Figur 2: Perspektiv på lärande och välmående

Genomförande

Under denna rubrik presenteras genomförda insatser enligt följande struktur: Varje insats inleds med elevers perspektiv från nulägesbeskrivningen. Därefter följer en presentation av framtagna insatser och hur dessa har genomförts. Analys av genomfört arbete utifrån elevers utvärdering avslutar varje avsnitt. Till de flesta insatser följer en längre resultatsammanställning av elevers utvärdering som bilaga.

Insats: Mentorskap, mentorstid och teambuilding

Kartläggningen: Elever ger uttryck för att goda relationer har betydelse för att de ska må bra och lära sig, goda relationer till klasskamrater och lärare, elever ger uttryck för att de vill känna trygghet, tillit och tillhörighet med klasskamrater och lärare, elever ger uttryck för att mentor/lärare har betydelse som stöd för deras lärande och välmående.

Insats och process

På Anderstorpsgymnasiet tilldelas alla elever en mentor som följer deras kunskapsutveckling under studietiden. Antalet elever per mentor varierar och som regel är uppdelningen två mentorer per klass. Mentor/lärare strävar efter goda relationer med klassen som helhet och den enskilde individen. Aspelin (2016) lyfter fram aspekter av relationell pedagogik som grund för alla lärande sammanhang. I mötet kan förtroendefulla relationer skapas som bygger på ömsesidighet, respekt och en strävan att vilja varandra väl. Utbildning och lärande är, menar Aspelin, en relationell process och handlar ytterst om att möta eleven sådan hen är och visa på vem hen kan bli.

För att skapa förutsättningar för goda relationer har mentorer tagit fram en detaljerad planering för hela läsåret bestående av riktade insatser och aktiviteter i syfte att stärka samarbetet med elever. Insatserna inleds i början på terminen för att stärka elevers socialisering i klassen. Fortlöpande under terminen sammanstrålar elever och mentorer en gång i veckan för att fånga upp nuläget i gruppen, dela information och genom olika aktiviteter bygga vidare på sammanhållningen. Mentorstiden används i syfte att med kontinuitet stärka relationsbyggandet i klassen.

Insatsen Teambuilding har omfattat alla elever i åk 1 och elever och föräldrar har informerats om syfte och mål med insatsen. Teambuilding har genomförts utanför skolans kontext med övernattnings. Elever har tillbringat ett dygn på en vildmarkscamp, i fjällen eller i närbelägen stad. Teambuilding har också genomförts utan övernattnings och då istället omfattat flera mindre aktiviteter som

teaterbesök, yoga, curling etcetera. I vissa fall har aktiviteter genomförts under kvällstid, vardag och även helg. Eventuell utrustning har tillhandahållits för att säkerställa alla elevers deltagande.

Genomgående har alla aktiviteter genomförts av ett inkluderande och gruppstärkande ramverk. Lärare har organiserat elevaktiviteter och säkerställt tillhörighet för att undvika utanförskap. Samarbetsövningarna har utformats så att de skapat utrymme för samspel, skratt och kreativitet.

Syftet med mentorskap/mentorstid/teambuilding

- genom olika aktiviteter öka elevers upplevelse av trygghet, tillit och tillhörighet

Ramverket för insatserna:

- mentorer tydliggör sina ambitioner, om att skapa god kontakt
- mentorer efterfrågar elevers förväntningar på deras samarbete
- mentorstiden, återkommande möten en gång varje vecka, där klassen och mentorer möts för informationsdelning och gruppstärkande aktiviteter
- teambuilding genomförs med övernattningsramverk genomförs hela arrangemanget för att säkerställa allas inkludering och välmående under pågående, gruppstärkande aktiviteter där lärare och elever medverkar och deltar
- teambuilding genomförs utan övernattningsramverk genomförs där lärare och elever medverkar och deltar
- elever har utvärderat insatsen i en enkät med öppna frågeställningar

Elevers utvärdering (se bilaga 1)

Mentorskap

Öppen frågeställning: Vi mentorer strävar efter att vara ett stöd för dig under din gymnasietid. Hur ser du på ditt samarbete med din mentor under den gångna terminen och vad skulle du vilja utveckla/förändra?

Elevcitat:

- *Vi kommer överens*
- *Det fungerar bra/mycket bra*
- *Mentorerna är engagerade och bryr sig om oss elever*
- *De gör ett bra jobb*
- *Jag har förtroende för mina mentorer*
- *Jag kan prata med mina mentorer och de vet mina mål*

Mentorstiden

Öppen frågeställning: På vilka sätt har mentorstiden bidragit till att stärka klassens gemenskap, relationsbyggandet med mentor och information från skolan?

Elevcitat:

- *Under mentorstiden lär vi känna varandra och våra mentorer.*
- *Mentorerna är duktiga på att informera oss om vad som är planerat vilket är tryggt för mig.*
- *Alla är snälla, vi skrattar mycket tillsammans.*
- *Det känns välkomnande.*
- *Alla är snälla.*
- *Alla kan vara med alla och man kan göra fel utan att det gör något.*
- *Vi kompletterar varandra.*
- *Oftast positiva energier hela tiden.*
- *Vi har kommit varandra nära på kort tid.*
- *Det har blivit bättre och bättre.*
- *Lätt att prata och jobba med alla och det gör det ju också roligare och lättare att göra gruppuppgifterna, men även att hitta på något på rasterna.*

Teambuilding

Öppen frågeställning: Beskriv hur du upplevde insatsen Teambuilding och vilken betydelse denna insats har haft för er gemenskap och sammanhållning i klassen:

Elevcitat:

- *Det (Teambuilding) blev mycket bättre än jag vågade tro.*
- *Det (vildmarkscampen) var kallt men jag hade jättekul!*
- *Det var kul att göra nåt annat än bara skolarbete tillsammans.*
- *Det var extra roligt med curlingen för då verkade alla ha kul och vi lärde oss nåt nytt som man inte förväntat sig att lära sig.*
- *Det var roligt att umgås och vara med folk man vanligtvis kanske inte umgås med på skolan. Där fick man lära känna alla mer.*
- *Bra med gruppaktiviteter, vi skrattade mycket tillsammans och vi peppade varandra. Efter aktiviteterna fortsatte vi att prata och umgås, fast vi inte brukade göra det.*
- *Vi var i olika grupper i alla aktiviteter och det gav resultatet av en bättre sammanhållning.*
- *Det känns som att jag har kommit in i klassen mycket mer efter resan och jag kan vara den jag är på ett helt nytt sätt.*
- *Ett bra tillfälle att lära känna sina lärare lite bättre.*

Analys av insatserna mentorskap, mentorstid och teambuilding

Elevers inkludering och inflytande

Elever har inkluderats och deras förväntningar på lärares mentorskap har efterfrågats och tagits tillvara. Mentorer har tydliggjort och kommunicerat sina ambitioner. Vi kan anta att detta har skapat positiva förväntningar hos elever.

Elever har reflekterat över känslan av trygghet och att kunna vara sig själv. Det stora flertalet beskriver att de överlag känner sig trygga i klassen och kan vara sig själv. Övergripande ger fler uttryck för mervärdet att som individer mötas i olika konstellationer, att tillbringa mycket tid tillsammans och att lära känna varandra i en annan miljö än skolans kontext. Elever beskriver att de tack vare teambuilding har getts möjlighet att umgås med alla och om betydelsen av att få samarbeta under lite mer lättsamma former, utan press och stress. Vidare uppskattar de sina mentorer/lärares engagemang och att de under processen även fått tillfälle att lära känna dem bättre.

Lärares samsyn, engagemang och närvaro

Lärare har tidigt inkluderat eleverna i sina ambitioner, att skapa goda relationer och att vara ett stöd för elever både vad gäller kunskap och mående. Vidare har lärare utifrån sina erfarenheter skapat ett ramverk och en planering för mentorskapets uppdrag och mentorstidens innehåll och form. Elever har erbjudits många tillfällen att lära känna varandra. Mentorerna har strävat efter att vara tillgängliga, att lära känna gruppen som helhet och den enskilde eleven samt att vara lyhörda för individers behov.

Om teambuilding

Utifrån elevers beskrivningar av klassens sammanhållning före och efter visar det övergripande resultatet att insatsen teambuilding har haft betydelse för klassens gemenskap som helhet.

Elever ger uttryck för att klassrumsklimatet har höjts till det bättre efter genomförd teambuilding. De olika aktiviteterna har bidragit till att sammanhållningen överlag i klassen som helhet stärkts. Överlag beskrivs betydelsen av att må bra tillsammans och att detta avspeglas i beskrivningar av att känna sig välkommen när man ses, att alla kan sitta med alla under lunchen och att inte behöva känna sig ensam under skoldagen.

Vilka samband kan vi anta mellan genomförda insatser och elevers upplevelser?

I resultatet kan vi utläsa betydelsen av att mentorer och lärare tydliggör sina ambitioner. Vi kan även anta att den variation av aktiviteter som genomförts på olika sätt har medverkat till att öka elevers upplevelser av trygghet, tillit och tillhörighet.

Insats: Fasta placeringar och mobiler i vila

Kartläggningen: Elever ger uttryck för att det är viktigt för dem att känna sig inkluderade i klassen och att det både är lugnt och tryggt under lektionstid.

Insats och process

I vår strävan att stärka tryggheten och studieron i undervisningen har vi med stöd av forskning och egna erfarenheter valt att under alla lektioner tillämpa insatsen *fasta placeringar* (Kernell, 2010) och *mobiler i vila* (Hansén, 2017). Kernell (2010) menar att när elever vet vilken ordning lärare förväntar sig i klassrummet, bidrar detta till att öka känslan av trygghet och studiero. Vidare menar Kernell skapar en tydlig struktur i en lärgemenskap förväntningar på individers ansvarstagande. När elever anammar en given struktur tar de både ansvar för sin egen som hela gruppens studiemiljö.

Forskningen om hjärnans belöningssystem, dopaminet som frigörs varje gång vi använder våra mobiler, är den trigger som vi i skolan har att förhålla oss till och konkurrera med (Hansén, 2017). Studier har visat att elever som har svårt att koncentrera sig och som är lätt distraherade störs både av sin egen mobiltelefons närvaro som andras. Vidare har skillnader i studieresultat kunnat kopplas till var mobiler förvarats under exempelvis provsituationer. De som valde att lämna sina mobiltelefoner utanför lokalen, påvisade ett bättre provresultat än de som hade sina mobiltelefoner i lokalen, trots att dessa var placerad utom synhåll. Hansén påtalar även att ett mer disciplinerat användande av mobiltelefonen på sikt kan rendera till ytterligare hälsofrämjande effekter som bättre sömn och mindre stress (<https://www.skolverket.se/skolutveckling/forskning-och-utvarderingar/forskning/genomtankt-anvandning-kan-minska-storningar-fran-mobiltelefoner>).

Som en del i initieringsarbetet har alla elever tagit del av Malin Gutestams föreläsning (ht 2018) om tonårshjärnan, där hon bland annat betonat aspekter av koncentration och distraktion kopplat till mobilanvändande samt forskning om hjärnans plasticitet och funktion (<https://hjärnskap.se/>).

Syftet med fasta placeringar och mobiler i vila

- fasta placeringar; minska elevers oro och stress i frågan om att behöva välja, att bli vald alternativt bli bortvald, öka elevers förutsättningar att tidigt lära känna alla i klassen och öka förutsättningar av att känna klasstillhörighet
- mobiler i vila; minska störningsmoment i undervisningen och förtydliga skolans lärandeuppdrag med stöd av tydliga strukturer i lärmiljön

Ramverket för insatserna:

- fasta placeringar har gällt från första skoldagen och på alla lektioner, med byte var tredje eller fjärde vecka
- mobiler i vila gäller under alla lektioner förutom när lärare godkänt mobiler som stöd i undervisningssammanhang eller som studiestöd
- elever har utvärderat insatsen i en enkät med öppna frågeställningar

Elevers utvärdering (bilaga 2)

Fasta placeringar

Öppen frågeställning: Vi har under hösten tillämpat fasta placeringar med regelbundna byten. Beskriv hur du har upplevt detta kopplat till ditt lärande, trygghet och studiero.

Elevcitat:

- *Jag är jätteglad att det blev fasta placeringar, främst i början, därför att man kände ingen och var osäker på var man skulle sitta.*
- *Lättare att lära känna nya.*
- *Nytt folk, då man får byta lite kretsar och prata med alla.*
- *Lärt sig på nya sätt av varandra.*
- *Man lär känna varandra bättre när man ska jobba ihop.*
- *Jag har lärt mig att samarbeta med alla.*
- *Kanske hade vi haft fler grupperingar i klassen om vi inte haft fasta placeringar.*
- *Jag tycker att det är helt oviktigt var man sitter.*
- *Jag vill välja själv var jag ska sitta.*
- *Vet inte om det är detta (fasta placeringar) som bidragit till att sammanhållningen känns bra.*
- *Nu borde vi få välja var vi ska sitta, eftersom vi nu är trygga med alla.*

Mobiler i vila

Öppen frågeställning: Vi har under hösten infört mobilfria lektioner för att bland annat öka studieron i klassrummet. Beskriv hur du har upplevt detta kopplat till ditt lärande och förmågan att koncentrera dig. Upplever du studiero?

Elevcitat:

- *Studieron i klassen känns bra.*
- *Det är bra att mobilerna inte får ligga framme.*
- *Överlag menar elever att de upplever studieron i deras klass som bra.*
- *Man tittar inte lika mycket på mobilen.*
- *Mig har det hjälpt mycket.*
- *Det är lättare att fokusera på lektionen när man inte har någon mobil i handen.*
- *Det är bra att inte mobiltelefoner plingar i tid och otid.*
- *Man kan inte kolla sociala medier med mera.*
- *Jag tycker att man kan koncentrera sig även med mobilen vid sig. Men visst, det kanske inte alla kan.*
- *Jag brukar använda telefonen för att lyssna på musik vilket hjälper mig att koncentrera mig.*
- *Jag har inte fattat att vi har mobilförbud.*

Analys av insatsen fasta placeringar och mobiler i vila

Med fokus på studiero och trygghet kan det vara svårt att i nuläget dra några större slutsatser gällande insatserna *Fasta placeringar* och *mobiler i vila*. Vi kan

dock av resultaten konstatera att elever överlag är positivt inställda till att lärare i gemensam sak konsekvent har tillämpat fasta placeringar. Vi kan anta att stressnivån blivit något lägre för elever med oro för var de ska sitta och flera har gett uttryck för att de upplever att de lärt känna varandra i klassen på ett effektivt och bra sätt. Några menar att de även upplever att detta i sin tur har påverkat deras förutsättningar att lära, då de numera känner att det de har en god gemenskap med klasskamraterna.

När det gäller *Mobiler i vila* ser vi att upplevelserna av resultatet att döma varierar. Vi kan anta att de elever som av olika skäl är lätt distraherade, är de som gynnats mest av att mobiler inte ligger framme på bordet. Lärare menar i sin tur att de kan se effekter av arbetsron i klassen som helhet och menar också att elever, som tidigare plockat upp sin mobiltelefon när de blivit färdiga med en uppgift, nu (oftast) använder tiden på lektionen på ett mer effektivt sätt. Inga elever har uppgett oro för att bli kränkta via sociala medier under skoltid, något som tidigare varit en utmaning att hantera i skolsammanhang.

Vilka samband kan vi anta mellan genomförda insatser och elevers upplevelser?

Vi antar att fasta placeringar och mobiler i vila kan bidra till upplevelsen ökad studiero och trygghet. Vår ambition är att hålla kvar vid denna ordning även fortsättningsvis, som ett stöd för elevers förutsättningar att lära sig.

Insats: Visualiserat lärande

Kartläggningen: Elever ger uttryck för att de vill veta vad som förväntas av dem i undervisningen, ”bra när lärare har en tydlig inledning i början av lektionen så att vi vet vad lektionen ska handla om, vad vi ska göra.” Elever beskriver att de vill att lektionerna är lite mer varierade, att de involveras vilket de menar ökar motivationen. ”Vi vill inte sitta still hela tiden utan lära med alla sinnen och ha kul.” Elever ger även uttryck för att de under lektionstid vill reflektera och repetera, ”vad har vi förstått och hur går vi vidare?”

Insats och process

Med utgångspunkt i elevers berättelser om vad som skapar kvalitet i deras lärande samverkade specialpedagoger och ämneslärare. En strävan var att utveckla undervisningens didaktiska ramverk och därmed öka elevers upplevelse av begriplighet, hanterbarhet och meningsfullhet som förutsättning för deras lärande (Antonovsky, 2005).

KASAM, känsla av sammanhang, handlar utifrån ett lärandeperspektiv om att inkludera elever i frågor som rör deras lärande och varande i skolan (Antonovsky,

2005). Begreppen begriplighet, hanterbarhet och meningsfullhet synliggör i tur och ordning betydelsen av att som elev veta vad som förväntas av en (jag vet), upplevelsen av att ha resurser att klara uppgifter (jag kan) samt betydelsen av att få vara delaktig, engagera sig och bidra (jag vill). Det salutogena förhållningssättet sätter i sin tur fokus på vad som fungerar i skolan och som utifrån ett holistiskt perspektiv kan kopplas till hälsa och mående. I Warnes (2013) avhandling *Där eleverna är*, beskrivs att elevers hälsa förbättras i takt med att de inbjuds att vara delaktiga i frågor som rör deras lärande och skolans verksamhet.

Frågor vi i professionen ställde oss var bland annat: på vilka sätt introducerar vi lektionen så att elever vet varför, vad, var, med vem och hur? På vilka sätt skapar vi mening kring kunskapsmål, förmågor och färdigheter? På vilka sätt skapar vi möjlighet till sammanhangsförståelse i lärandet? Hur anpassar vi upplägget så att elever med utmaningar i fråga om koncentration, arbetsminne, orienteringsförmåga, problemlösning och uppmärksamhet ges förutsättningar att ha koll på lektionens upplägg och innehåll och lyckas i sitt lärande?

Lärare har enats om rutiner för att visualisera lärandet med fokus på fakta, förståelse, färdighet och förtrogenhet. Några riktlinjer under lektionens inledning var exempelvis att både muntligt och skriftligt tydliggöra lektionens innehåll, form och upplägg. Vidare har fokus lagts på att tydliggöra kunskapsmål samt att anslå tid för repetition och reflektion (metakognition) som avstämning mot målen (Hattie, 2008). Undervisningen har utformats i syfte att stärka den sociala interaktionen och inbjuda till metakognitiva processer, där kunskaper delas och ny kunskap kan uppstå <https://www.spsm.se/funktionsnedsattningar/neuropsykiatriska-funktionsnedsattningar-npf/tydliggorande-pedagogik/>.

Syftet med visualiserat lärande/reflekterande lärande

- skapa en tydlighet vid lektionsuppstart så att alla elever vet vad som förväntas av dem

Ramverket för insatserna

- elever har informerats om lärares ambitioner om visualiserat lärande
- lärare har enats om ett upplägg vid lektionsuppstart
- lärare har utarbetat former för reflekterande samtal som stöd för repetition och lärande
- elever har utvärderat insatsen i en enkät med öppna frågeställningar

Elevers utvärdering (bilaga 3)

Visualiserat lärande

Öppen frågeställning: Vi lärare strävar efter att inleda våra lektioner så att du vet vad som förväntas av dig. Beskriv hur du upplever vår insats. Har

detta hjälpt ditt lärande?

Elevcitat:

- *Det uppskattas när det står på tavlan vad som skall göras under lektionen.*
- *Mycket bra.*
- *Det har varit jättebra, jag personligen jobbar bättre nu än vad jag gjort någon gång tidigare.*
- *Lättare att hänga med när man får veta vad som ska hända innan.*
- *Bra för då vet man alltid vad man ska jobba med.*
- *Det har varit bra och har gjort att jag förstår vad jag ska göra.*
- *Det är lättare att prioritera och planera sitt arbete.*
- *Nu är det lättare att få saker gjort.*
- *När det blir för mycket att göra eller oklart, då gör jag inget istället.*
- *Jättebra att våra lärare är tydliga med inledningen.*
- *Detta ska vi fortsätta med.*
- *Denna rutin får gärna spridas till fler lärare på skolan.*

Reflekterande lärande

Öppen frågeställning: Vi lärare har strävat efter att ibland avsätta tid för gemensam reflektion eller repetition i slutet av lektionspasset. Beskriv hur du upplever vår insats.

Elevcitat:

- *Det är bra att under lektionen stanna upp och reflektera.*
- *Bra att reflektera, att få en bekräftelse på att man har förstått uppgiften och gjort rätt.*
- *Bra ifall man missat något.*
- *Det är bra att sammanfatta, för då minns jag bättre.*
- *Repetition hjälper mig att lära mig bättre.*
- *Bra att få tänka efter vad man egentligen har gjort.*
- *Repetition är alltid viktigt!*
- *Jag har fått hjälp av andra att förstå och utveckla.*
- *Man lär sig genom att diskutera med andra.*
- *Det (reflektion/repetition) är bra, det stärker gemenskapen.*
- *Önskar att vi kunde repetera och reflektera under varje lektion.*

Analys av insatsen visualiserat lärande

Vi summerar betydelsen av struktur och tydlighet i lärande sammanhang. Tid att både initiera ett lektionsupplägg såväl som tid att stanna upp och bjuda in elever till samtal om deras förståelse av en lärprocess. Som vi tidigare lyft fram har de relationella och sociala aspekterna av lärmiljön skapat förutsättningar för samspel och samverkan (metakognition). Att känna *trygghet och tillit* till lärare och klasskamrater kan bidra till att ett tillåtande klassrumsklimat kan skapas. Elever som inte vågar signalera att de inte hänger med kan vara svåra att identifiera och på sikt bli förlorare i vår ambition att skapa både mening och sammanhang.

Elevers förståelse för vad som förväntas av dem har blivit tydligare och i vissa delar kan vi anta att upplevelsen av *begriplighet och hanterbarhet* har ökat. *Meningsfullheten* i lärandet kan vi skapa genom att elevers delaktighet ökar i form av reflekterande och repeterande inspel i undervisningen. Sammantaget ser vi förtjänsterna med visualiserat lärande och de reflekterande inslagen i undervisningen, vilka kommer att utvecklas vidare.

Vilka samband kan vi anta mellan genomförda insatser och elevers upplevelser?

När vi skapar utrymme för samtal om både *vad* vi lär och *hur* i samspel med andra, kan vi både öka och stärka elevers förutsättningar att lära. Visualiserat lärande har satt fokus på elevers lärprocesser.

Insats: Studieteknik och lässtrategier

Kartläggningen: Elever ger uttryck för att de har mycket att göra, att de inte alltid hinner med och att skolarbetena lätt hopar sig.

Insats och process

Lärare har sett behovet av att stärka insatserna med studieteknik och lässtrategier i början på gymnasietiden för att ge de elever som behöver, hanterbara verktyg gällande planering, upplägg och genomförande av sina studier. I planeringen av denna insats har metoder och modeller gällande studieteknik och lässtrategier delats och processats med alla lärare som varit involverade med berörda klasser. En strävan har varit att med kontinuitet och uthållighet pröva och öva på strategier i flera ämnen.

Syftet med insatserna Studiero och trygghet

- visa på strukturer och strategier som stöd för lärande

Ramverket för insatserna:

- lärare har kommit överens om vilka strategier som ska prövas och implementeras i undervisningen (exempelvis minnesmetoden, 5-minutersmetoden, sammanfattningsmetoden)
- ett digitalt schema har tagits fram som stöd för planering av uppgifter, prov etcetera

Elevers utvärdering (bilaga 4)

Öppen frågeställning: Vi har under en termin arbetat för att implementera strukturer och strategier för att underlätta för dig i ditt lärande. Inom studietekniken har ett digitalt schema tagits fram. När det gäller lässtrategier har verktyg som 5-minuters metoden, sammanfattningsmetoden samt minnesmetoden

bearbetats i undervisningen. Har dessa aktiviteter hjälpt dig i ditt lärande?

Elever beskriver att de uppskattar klassens digitala schema som de själva ansvarar över, med stöd av sina mentorer. Varje vecka uppdateras schemat och på så vis påminns elever om uppgifter, prov och andra aktiviteter. Alla elever i klassen har möjlighet att lägga in anteckningar och ibland skrivs även lektionsinnehåll in, för de elever som inte varit på skolan på grund av sjukfrånvaro.

De resultat som sviktar gällande denna insats är lässtrategierna. Trots lärares kontinuerliga arbete med lässtrategierna känner elever inte igen de namngivna strategierna i frågan. Däremot svarar de att de har fungerande strategier för sina studier.

Analys av insatsen studieteknik och lässtrategier

Strategierna och strukturerna har processats med kontinuitet av lärare. Dock har inte alltid de olika strategierna namngivits när de prövats, vilket vid utvärderingstillfället kan ha blivit missvisande.

Utifrån detta förstår vi att det kan ha betydelsen att dels tydliggöra intentionen med våra ambitioner i undervisningen. När nya arbetsformer ska introduceras kan det även ha betydelse att rubricera dessa, för att elever ska förstå syftet med aktiviteterna.

Det digitala schemat har varit en framgång och lärare kommer att utveckla detta verktyg vidare och även sprida denna funktion till andra arbetslag. Elever kan tack vare det gemensamma schemat få stöd i att planera sin vardag. Dessutom är uppdateringen av schemat ett delat ansvar i klassen, en gemensam angelägenhet för alla i klassen. Alla hjälps åt med att komma ihåg och anteckna aktiviteter kopplade till skolans arbete.

Vilka samband kan vi anta mellan genomförda insatser och elevers upplevelser?

Vi kan inte dra några långtgående slutsatser av de genomförda insatserna.

Däremot ser vi behovet av att visa på användbara verktyg för elevers lärande.

Lässtrategier behöver provas, övas och implementeras, för att skapa ett mervärde över tid.

Insats: Hjärna inlärning

Kartläggningen: Elever ger uttryck för att de har begränsningar i fråga om talang och förmågor som inte är utvecklingsbara.

Insats och process

En bakgrund till lärares samlade insatser, var de elever som i samband med skolmisslyckanden gav uttryck för att ”vilja ge upp”.

Inspirerade av den senaste forskningen om hjärnans kapacitet, växande tankesätt och GRIT (Duckworth, 2017; Dweck, 2017) har lärare under processens gång problematiserat frågeställningar som exempelvis; på vilka sätt kan vi få elever att förstå lärprocesser, tankemönster, utmaningar och möjligheter? Vilket upplägg är lämpliga och vilka moment ska ingå? Hur kan vi som lärare formulera oss så att vi stödjer andra sätt att tänka? Hur kan vi skapa en öppen, tillåtande och uppmuntrande lärgemenskap och lärkultur?

Lärare har i mötet med elever presenterat och processat forskning om hjärnans funktion och mentala strategier för lärande (Duckworth, 2017; Dweck, 2017). Olika sätt att tänka har synliggjorts i en strävan att uppmärksamma hur tankar kan inverka och påverka de val man gör och hur man kan hantera och agera i lärsituationer.

Syftet med insatsen Hjärna inlärning

- skapa förståelse för vad växande tankesätt är, greppa och ”omfamna” lärande och utveckling
- förstå vilken betydelse ansträngning har för att utveckla intelligens
- öka motivationen
- ökat uthållighet i motgångar

Ramverket för insatsen:

- Föräldramöte: hur hjärnan fungerar, tips till föräldrar hur de kan främja barnets växande tankesätt (vilja utvecklas, gilla utmaningar, lära av misstag)
- Hjärnkunskap del 1: hjärnan kan förändras vid utmaning. Komfortzon & lärandezon, växande (dynamiskt) och låst (statiskt) tankesätt
- Alla undervisande lärare har processat kring feedback som stöd för ett växande tankesätt vid flertalet tillfällen
- Jobbat med gruppsammanhållningen
- Övningsmetodik, återkopplat till hjärnkunskap del 1
- Hjärnkunskap del 2; uppbyggnad, historik, Affekter
- Repetition av hjärnkunskap del 1, fördjupande uppgifter
- Analysuppgift att grubbla på till utvecklingssamtalet

- Hjärnkunskap del 3; Nervositet och Mental träning riktat mot framträdanden

Elevers utvärdering (se bilaga 5)

Utvärderingsmaterialet bygger på en skriftlig uppgift i engelska inspirerad av Dweck (2017) som genomfördes i slutet på höstterminen i åk 2, efter tre terminers arbete med insatsen Hjärna inläring. Uppgiften bestod i att skriva ett peppande och uppmuntrande brev till en (fiktiv) kompis i årskurs 1, som de "hört" funderar på att hoppa av skolan.

Syftet var att utifrån uppgiften "Letter to first grade student" låta elever visa på vad de lärt sig om hjärnans funktion och deras egna erfarenheter och läroprocesser kring växande och låst tankesätt. Analysen och sammanställningen av breven har genomförts med utgångspunkt i kunskapsbegreppets fyra delar - fakta, förståelse, färdighet och förtrogenhet.

Många brev inleds med raderna; *Dear friend, I know how it feels, I have been there too.* Därefter följer beskrivningar kopplade till elevernas egna erfarenheter av växande tankesätt, om att misslyckas, om att jämföra sig med andra, om att lära sig att lära, om att inspireras av andras framgång etcetera.

Fakta och förståelse

Elever kombinerar sin förståelse kopplad till Dwecks (2017) nyckelbegrepp, learning zone, comfort zone, panic zone med mera.

- Om komfortzonen och lärande: *the comfort zone is where we are most of the time. For example when we keep company with people that we know well and like and feel comfortable around. We don't learn so much there.*
- Om komfortzonen och kompetenser: *when you stay in you comfort zone, you'll get, you guessed it, comfortable. You'll think the skills you have are the skills you need, and then you'll focus in things such as social status and being popular and all that crap that doesn't matter. And you won't learn to learn.*
- Om lärandezonen och om att tro på sig själv: *to be in the learning zone means that things can feel challenging, demanding and it may feel heavy sometimes. But being in the learning zone is when you actually learn. Important is that you have an open mindset, you have to believe that you can develop, when you let it take some time and effort.*
- Om att vara i panikzonen och vilja ge upp: *The paniczone is when you feel that that everything you do is crap and you just want to quit.*
- Om panikzonen, att inte kunna fokusera och rädslan att misslyckas: *you cannot concentrate on anything other than fear of failing.*
- Om panikzonen, flyktbeteende och viljan att undvika känslan av skam: *the instincts that tell you to run away in order to prevent embarrassment.*

Färdighet och förtrogenhet

Elever synliggör hur de blivit medvetna om sina tankar (växande och låst) och hur detta har hjälpt dem vidare.

- Om att känna sig misslyckad: *if you think you are a failure, let me tell you, you are not! Does failure even exist?*
- Om att jämföra sig med andra och hur det kan påverka ens känsla att duga: *It's easy to compare yourself to other people in your surroundings, and even though we're often told that this is not a healthy lifestyle we continue measuring our accomplishments with each other. Realize that you are good enough.*
- Om att inte hindra sig själv att nå sina mål i konkurrens med andra: *during my early teens I often found it very hard to be happy for other people when they succeeded – whether or not the person was a close friend of mine – since I saw most things as a contest that could only have one winner. I somehow believed that someone else's achievements meant that I couldn't succeed myself. As time has passed I've understood that this isn't true.*
- Om att inte ge upp: *don't quit because you are not the best, see it as an opportunity to become even better.*
- Om hur man kan vända på negativa tankar: *say them out loud, maybe to a friend.*
- Om att påminna sig om sina tidigare framgångar när det går tungt en period: *if you are stuck and feel like the worst musician in the world, then play some of the music that you're already mastered so you get back your confidence which will help you tackle your new assignments.*
- Om lärandets effekter: *the more you learn, the easier it becomes to learn more. You learn to learn.*
- Om att fokusera på läroprocessen, om att vara på väg: *not there yet.*
- Om att känna sig misslyckad, hjärnans plactisitet och betydelsen av att öva, öva, öva... *I often felt like a failure, when I didn't succeed at the first time I did something new, I was a failure. Now when I don't succeed at the first time I try to think that the failure isn't a failure, it's being in the learning progress. So the first time we do something the brain doesn't have the material for it, you need to do it a few times before the brain cells connect. So if you "fail" you can tell your self that you're in the progress to learn and that it is completely normal.*
- Om att inte definiera sig utifrån sin prestation: *I try to remember myself of the fact that I don't have to be good at everything that I do in order to be a beloved person, since my skills don't define me as a human being.*
- Om att våga se bortom sina tillkortakommanden och med tålamod, fokus och tillförsikt lita på att lärandet tar form: *if you stay you will eventually see how everything gets easier with a little bit of time and patience. You need to find your strengths and weaknesses and learn how to use them and see past them.*

- Om att uppskatta andras framgångar och lära tillsammans med andra: *instead of feeling bad when someone is better than you ask them for help. It's a great way to learn from each other, and maybe you can help your friends with something as well. Don't be afraid to ask for help. Remember that you are learning new things and that no one is an expert at first. It takes a lot of practice to be good at something. You can't think that you don't have the talent.*
- Om att inspireras av andra: *today, I, instead of getting jealous – encourage and try to learn from the ones who succeed, since I know that everything in life is not a competition where only the best contestant can win.*
- Om att lära för livet: *growth mindset will influence my way of making decisions in the future, since this mindset allows me to fail without giving up.*
- Om att tro på sin egen potential: *...and make sure to always look beyond your capacity, we are all capable to achieve something great.*
- Om att ha ett egenvärde, skilt från prestation och resultat: *I have also realized that my accomplishments doesn't define who I am, but that my actions towards other people do, which is another reason to treat people kindly instead of bringing them down.*

Elever beskriver sin förståelse och synvända tack vare lärares idoga arbete. Detta har både avspeglat sig i hur de tänker om sig själva, men även betydelsen av att bekräfta klasskamraternas arbete under vägens gång. I slutet på varje brev delar elever med sig av sina bästa tips som exempelvis att använda tiden på skolan till att plugga och repetera, att plugga tillsammans med andra, att planera sin dag och sin vecka, att peppa sig själv och andra, att be om hjälp när man kör fast och att påminna sig om att allt man gör, gör man för sin egen skull.

Analys av insatsen Hjärna inlärning

Inkludering och transparens är några av nyckelorden i denna insats. Lärare har inkluderat elever och föräldrar i insatsens ambitioner och målsättning. Föräldrar och elever har visat sin uppskattning.

Samsyn och kontinuitet är två andra centrala aspekter som vi ser kan ligga till grund för framgång. Lärare som tillsammans har enats om ett bemötande och ett förhållningsätt skapar en trovärdighet i mötet med elever. På sikt kan kontinuiteten göra skillnad.

Med fokus på lärprocessen kan vi se att lärandet (inte resultatet) har fått en mer central del i det vardagliga arbetet. Elever har i olika forum fått ta del av forskningens resultat och tränat sig i att bli medvetna om sina tankars ibland öppna och ibland låsta läge och hur detta påverkat deras lärande. Elevers uttryck och tankemönster har kontinuerligt lyfts upp och filtrerats genom ett växande

tankesätt. Tillfället har fångats i flykten genom dialog och samspel i undervisningen.

Utifrån ett lärarperspektiv ser vi betydelsen av att stegvis initiera och implementera nya företeelser kopplat till elevers livsvärld. Tålamod och uthållighet, att tänka långsiktigt och medvetet, kan här vara passande ledord.

I berättelserna återfinner vi elevers förståelse för lärande som process och strategier för lärande:

- Elever ser sin utvecklingspotential och motiveras att anstränga sig
- Elever förstår att ett misslyckande är en del av läroprocessen, *not there yet*
- Elever ser förtjänsterna med att inspireras och glädjas åt andras framgångar
- Elever ser förtjänsterna med att be om hjälp och hjälpa sina klasskamrater
- Elever ser värdet i att utveckla strategier för lärande, att lära sig att lära

Vilka samband kan vi anta mellan genomförda insatser och elevers upplevelser?

I denna insats inkluderades vårdnadshavare och elever tidigt i lärarnas intentioner om att stärka elevers förståelse om hjärnans kapacitet och om läroprocesser. Vi kan anta att det med denna ingång skapades en anda av positiva förväntningar hos både elever och vårdnadshavare.

Med utgångspunkt i utvärderingen (breven) kan vi så här långt konstatera att elever lyft fram sina faktakunskaper om hjärnans funktion och tankemönster kring läroprocesser (Dweck, 2017), där de beskrivit de grundläggande begreppen. Deras förståelse synliggörs i de erfarenheter som elever delat med sig av. Med stöd av fakta exemplifierar de i berättelserna sina upplevelser i meningsbärande sammanhang. Förtrogenheten kan vi utläsa i elevernas beskrivningar av den handlingsberedskap och de val de numera tillämpar, kopplat till vad de lärt om sig själva. Elever har på ett tydligt och begripligt sätt lyckats sätta ord på nya beteenden som gjort skillnad i förståelsen om dem själva.

I berättelserna kan vi utkristallisera kvaliteter i form av kommunikativa och metakognitiva förmågor. Elever beskriver, problematiserar, argumenterar och motiverar skickligt sin förståelse och sina erfarenheter. Likaså kan aspekter av de metakognitiva förmågorna identifieras i berättelserna, när elever reflekterar kring val av strategier anpassade efter syfte och sammanhang. Nämnade kvaliteter som en del i skolans uppdrag återfinner vi i läroplanen; ”främja elevers utveckling och lärande, samt livslång lust att lära” (Skolverket, 2011a, s. 5).

Vi avslutar med ett av många peppande citat från breven, om betydelsen av att våga lita på sin förmåga att lära sig; “stay positive and focus on your achievements, you’ll see yourself skyrocket in knowledge in just a few weeks”.

Insats: Förstärkt mentorskap och studiestöd

Kartläggning: Elever ger uttryck för att de i skolan skulle vilja få mer stöd för att planera och strukturera sin skoldag.

Insats och process

Som bakgrund till insatsen Förstärkt mentorskap och studiestöd ligger kartläggningen från 2017. De elever som berördes av insatsen Förstärkt mentorskap och studiestöd har av olika skäl inte lyckats i skolan. Enligt elever har tidigare skolmisslyckanden renderat till bland annat psykosocialt dåligt mående, social fobi, rädsla att vistas i offentlig miljö, rädsla att möta andra och en allmänt ostrukturerad vardag med ett statiskt tänkande.

Uppdraget *förstärkt mentorskap* innefattade att:

- skapa en förtroendefull relation till varje enskild elev
- skapa en helhetssyn på elevens livssituation, skola och fritid
- i kontakt med vårdnadshavare, lärare och elevhälsa vara den sammanhållande länken i fråga om att dela samsyn, nuläge och uppsatta mål

Förstärkt studiestöd genom att i nära samarbete med eleven:

- skapa begriplighet, hanterbarhet och meningsfullhet i elevers lärande och varande
- skapa trygghet, tillit och tillhörighet i relation till lärare och klasskamrater
- skapa mentala verktyg för att hantera vardagens sociala utmaningar
- skapa en detaljerad planering, delmål och övergripande mål (veckovis)
- skapa strategier och rutiner för att kunna planera, strukturera och genomföra skolarbetet
- eftersträva en ömsesidighet i fråga om förväntningar
- eftersträva en öppen och rak kommunikation om elevens livsvillkor i skolan

I verksamheten finns det hållbara strategier och strukturer som stöd för elever som inte lyckas i sitt lärande. På klassrumsnivå sker generella och extra anpassningar i undervisningen utifrån elevers specifika förutsättningar och behov. I nästa steg involveras specialpedagoger i planering av åtgärdsprogram tillsammans med elev, vårdnadshavare, lärare och rektor. Även kurator och skolsköterskor medverkar vid behov. Detta till trots finns det elever som av olika skäl inte klarar skolans förväntningar och i vissa fall väljer att inte alls komma till skolan.

Fokus på elevers livsvillkor i skolan har varit utgångspunkten för insatsen förstärkt mentorskap och studiestöd, där helhet och sammanhang betonas, likaså individualitet och unicitet. Vidare har insatsen präglats av ett tydligt ramverk, där förväntningar satts upp med en ömsesidighet i fråga om att se, bemöta och

kommunicera om nuläge och framtid (<http://www.pluginnovation.se/plug-20/om-plug>).

Fyra lärare bildade ett arbetsteam i syfte att viss tid av sin tjänst fokusera på en grupp elever, deras lärande och varande i skolan. Lärarteamets ambition var att initialt bygga en förtroendefull relation med berörda elever. Elever har bjudits in till samtal för information om insatsens upplägg och innehåll. Lärarna har beskrivit sina ambitioner och förväntningar på processen. Eleverna har bidragit med sina perspektiv på utmaningar och förhoppningar och tackat ja alternativt nej. Viktigt i denna process har varit att elever fått information om förutsättningar och förväntningar och ett ramverk att förhålla sig till.

Lärarteamets pedagogiska grundsyn har utgått ifrån att alla elever vill och kan lyckas i skolan. Med utgångspunkt i skolans uppdrag, teamets flexibilitet och elevers perspektiv och inspel har individuella planer för varje elev skapats. I teamet har en skolvärd ingått som ett stöd gällande bland annat närvaro. Utöver detta har en elevassistent fungerat som socialt och pedagogiskt stöd för enskilda elever.

Två lokaler har inretts där teamet och elever planerat och arbetat. I dessa lokaler har elever kunnat välja att studera avskilt (bås, hörselkåpor) och/eller arbeta tillsammans med andra. Lokalerna har varit bemannade veckans alla dagar efter behov. Elever har haft tillgång till lokalerna även under tid när den inte varit bemannad. En del elever har nyttjat sina håltimmar för att få stöd och följt klassens schema övrig tid. Andra elever har ägnat sin huvudsakliga tid tillsammans med lärarteamet.

Syftet med insatsen Förstärkt mentorskap och studiestöd

- Främja närvaro
- Öka självtilliten
- Skapa hållbara rutiner för lärande och välmående

Ramverket för insatsen:

- Ett lärarteam har ansvarat för denna insats och arbetat fram en samsyn i fråga om socialt bemötande och kognitiva strukturer för elevers lärande och mående
- Lärarteamet har i alla möten med elever strävat efter att skapa trygghet, tillit och tillhörighet
- Lärarteamet har haft ett nära samarbete med mentorer, rektorer och EHT
- Skolvärden och elevassistent har vid behov medverkat
- Alla berörda elever har fått information om möjligheten att få förstärkt mentorsstöd och studiestöd

Elevers utvärdering

Elever har i samtal reflekterat över insatsen förstärkt mentorskap och studiestöd. Berättelserna har omfattat både upplägget, lärarnas insats, deras egen insats, vilka framsteg de själva ser att de har tagit, om måendet, om meningsfullheten i skolan, om närvaron på skolan och om livet utanför skolan.

Alla elever beskriver att de har som mål att klara skolan. Orsakerna till att det har varit svårt, för vissa redan under första terminen, har handlat om social fobi, stress, otrygghet i klassen, inte veta vad som förväntats av dem, att de *halkat efter* och en lärmiljö som ibland är stökig.

Elever förklarar att de tackat ja med en förhoppning om att få stöd i det som inte fungerat i skolan. Varje måndag har tid ägnats åt att strukturera upp den kommande veckans timmar och arbeten. Tillsammans med lärare har elever fått hjälp med att planera uppgifter, sätta upp rimliga mål och prioritera i tid och omfattning. Flera menar att detta har haft stor betydelse för att de har lyckats genomföra och färdigställa arbeten. En elev menar att hen tack vare det stödet inte missat en dag i skolan, *trots att jag varit förkyld, kommer jag till skolan för att jag vill, all tid känns inte längre bortkastad.*

Att få erbjudandet om att medverka i insatsen, beskriver flera som *att få en andra chans, jag blev glad. Ettan gick inte bra och nu har jag en chans att ta igen det och klara mina betyg.* Flera elever har valt att komma till skolan efter en längre tid av hemmasittande; *jag har fått hjälp med att vara här på skolan. Det är enklare att komma hit nu när jag vet vad jag ska göra och att jag har fått hjälp. Förr var jag hemma och gjorde ingenting. Jag såg serier, läste böcker och mådde dåligt.*

En elev beskriver att *vindarna har vänt* och att hen nu kommer till skolan och gör jobbet på skolan, *skönt att göra allt arbete på skolan, hemma finns det för många distraktioner.* Att få jobbet gjort har påverkat fritiden; *när jag kommer hem kan jag nu bara ta det lugnt och slipper känna oro. Jag kan nu vara med min familj och vara glad. Nu när jag kommer hem är jag inte på dåligt humör. Det har inte varit rätt av mig att ha varit det tidigare, på dåligt humör. Men nu känner jag att jag har gjort min sak och det känns bättre.* En elev beskriver att hen numera orkar umgås med kompisar på fritiden, vilket tidigare inte var tänkbart.

Elever menar att de anpassade lokalerna har betydelse; *här finns ett lugn. Jag vill komma hit varje dag om jag kunde.* Några elever har även gett uttryck för att lokalerna för dem fungerat som en fristad. *När jag väntar på bussen kan jag lika gärna komma hit och sätta mig, jobba en stund eller bara vara.*

En av anledningarna till att man hamnat efter, enligt elever, är när man inte vet vad som förväntas av en. Elever menar vidare att de inte alltid vågar fråga sina lärare när man är i sin klass. En av anledningarna är känslan av skam för sina

svårigheter. En annan anledning är förståelsen för lärares arbetssituation, *som ska räcka till så många elever, på samma gång.*

Elever beskriver att skolarbetet numera, tack vare lärarteamets stöd, känns mer effektivt då hjälpen finns nära tillhands och återkoppling sker löpande. En elev menar att *jag behöver hjälp med att läsa och skriva och här får jag hjälp, det är lugnt och jag behöver inte känna någon stress.* Elever beskriver även betydelsen av att få lyckas i små steg och få stöd i hur man kan gå vidare om man kör fast. Vidare lyfts betydelsen av att få reflektera kring uppgifters vad och hur.

Elev som tidigare har haft svårt att komma till skolan på grund av trötthet, beskriver betydelsen av rutiner. *Jag mår bra av rutiner och har nu valt bort mina sovmorgnar och kommer istället till skolan för att jobba.*

Stressen beskrivs inte lika påtaglig nu som tidigare. En förklaring menar flera elever är vetskapen om det stöd som erbjuds och att inte behöva stå ensam, när det inte fungerar.

Elever som varit hemmasittare, har förutom att återvända till skolan med stöd av insatsen, även i vissa fall valt att återvända till sin klass för att följa med i den ordinarie undervisningen. *Jag trivs med mina klasskamrater och är glad för att jag har möjlighet att både följa dem och samtidigt få extra studiestöd.*

På frågan om framtidstro menar flera att den ser ljus ut. Elever tillägger samtidigt att de inte riktigt vet vad de kommer att göra i framtiden, men att det just nu känns bra på gymnasiet och att det bådär gott. Målen som de sätter upp är realistiska och hoppfulla: *jag kanske blir klar med allt, kanske det mesta.*

Analys av insatsen förstärkt mentorskap och studiestöd

Vi summerar några betydelsebärande framgångsfaktorer med denna insats. Elever har i samtal med lärare öppnat upp och beskrivit sina mål och förhoppningar och även vad som de ser är hinder för att de ska lyckas. Lärare har med utgångspunkt i det förstärkta mentorskapet fokuserat på varje enskild elev och skapat ett ramverk gällande rutiner och innehåll. Med en planering som grund där elever själva finns med och påverkat upplägget, har arbetet kontinuerligt följts upp, ibland flera gånger per dag. Vi kan konstatera att små framsteg gör stor skillnad för den enskildes tro på sig själv och sin förmåga samt betydelsen av hållbara och hanterbara strukturer och rutiner.

Elever har enligt överenskommelse, meddelat om de av olika skäl inte kommit till skolan. De gånger elever inte har dykt upp utan att meddela, har lärarteamet direkt kontaktat berörd elev, uppmuntrat och peppat. I alla situationer har lärare valt att visa uppskattning med en positiv förväntan. Vi kan konstatera att det stora flertalet elever som medverkat har haft hög närvaro. Några elever har gått från att

Med bidrag från

2018

Specialpedagogiska
skolmyndigheten

vara hemmasittande till att komma till skolan varje dag. Analysen av detta kan handla om ömsesidigheten som en faktor i sammanhanget, lärares tro på elevens vilja att lyckas och elevens tillit till lärarens tro på eleven. En annan faktor för framgång är kontroll av närvaro. Elever som inte dykt upp enligt planering, har direkt kontaktats, vilket vi antar har gett effekt på närvaron över tid.

Elever som vill vända på en negativ trend behöver utrymme att pröva sig fram, misslyckas och lyckas. En skör självbild behöver tid att repareras, förmågor behöver utmanas och rutiner behöver sätta sig för att ge bärighet på sikt. Vi kan anta att lärarteamets flexibilitet och följsamhet, gör skillnad, likaså förmågan att lyssna och läsa av elevers måendestatus.

En annan bidragande faktor för framgång är samarbetet mellan verksamhetens alla professioner kring varje enskild elev. Lärarteamets samordnande funktion har varit en grund för detta och skapat riktlinjer för samsyn genom transparens och kommunikation.

Lärarcitat: Vår strävan i mötet med varje elev är att de känner att de klarar av saker, från det lilla till det stora. Att skolan är en plats där de får stärka sin självkänsla och får strategier för att stegvis känna kontroll över sin vardag och sitt liv. Vi vill att våra elever tar plats, deltar och blir sedda. Vi vill att våra elever på sikt ska kunna stå på egna ben, bli självständiga och klarar av att hantera sin vardag. Känslan av sammanhang och kontroll ger trygghet. Trygghet föder tillit, tillit till sig själv och till andra. Detta sammantaget skapar en känsla av frihet, att räknas, att kunna vara med och påverka och hantera en komplex verklighet.

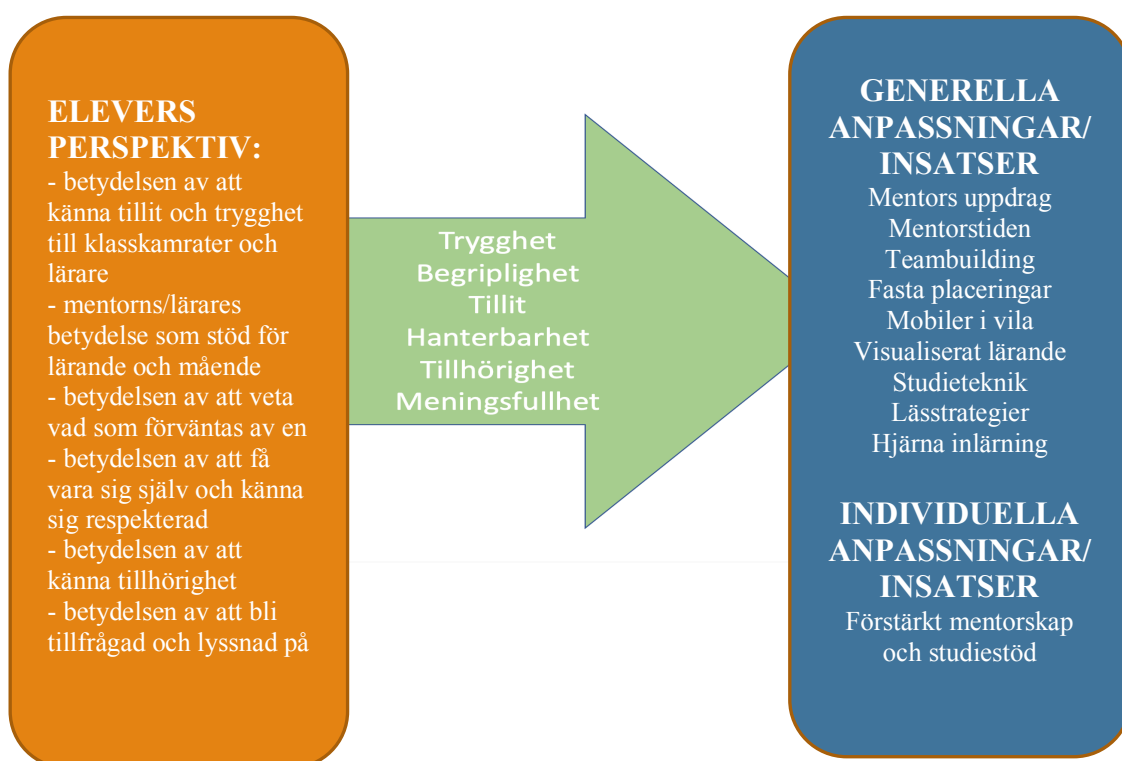
Vilka samband kan vi anta mellan genomförda insatser och elevers upplevelser?

Förtroendefulla relationer är avgörande för de vändpunkter vi kunnat identifiera genom denna insats. En annan avgörande betydelse har varit det individanpassade studiestödet med kontinuerlig feedback. Bemötandet och stödet bygger på ett holistiskt synsätt och förhållningssätt; att se, möta och bekräfta helheten i elevers livsvillkor på skolan och tillsammans med elever skapa förutsättningar för deras lärande och varande.

Sammanfattande analys och resultat

I RUM-projektet har vi med elevers perspektiv som grund för utveckling, prövat nya arbetsformer. Detta i en strävan att bland annat främja skolnärvaron och öka meningsfullheten i lärandet. Utvärderingsunderlaget bygger på kvalitativa data som analyserats och sammanställts med fokus på de kvaliteter som elever efterfrågat.

Figur 3: Skolans värdegrunds- och kunskapsuppdrag

Kvaliteter i verksamhetsutvecklingen

Som grund för våra utvecklingsprocesser har vi tagit tillvara elevers perspektiv på lärande och mående. Utifrån elevers berättelser, skolans uppdrag och verksamhetens samlade erfarenheter har riktade insatser i det vardagliga arbetet utformats, genomförts och utvärderats. ***Elever har inkluderats genom hela processen, för att säkerställa kvalitet. Deras perspektiv har tagits tillvara.***

En annan kvalitet i projektet är ***verksamhetens samlade kompetenser*** som grund för det inre arbetet, dels lärares kollegiala lärprocesser, dels organisationens tvärprofessionella samarbeten.

Alla elever vill lyckas i skolan

Att främja elevers förståelse för ”det livslånga lärandet” samt att identifiera ”sin unika egenart” och kunna göra sitt bästa (Skolverket, 2011a, s. 6) förutsätter att elever vet vad som förväntas av dem och att de har strukturer och strategier för att kunna hantera sin skolvardag.

Graden av självständighet, ansvarstagande och känsla av frihet skapar vi genom att grundlägga värden som trygghet, tillit och tillhörighet i mötet med varandra. Att vara inkluderad i ett sammanhang och känna sig respekterad för den man är stärker den egna självbilden. Tilliten till sig själv och tilliten till att andra vill en väl, bygger en känsla av trygghet i förvisningen om att inte behöva stå ensam när vardagen runtomkring fylls av stress, kaos och frågor, svåra att reda i och hantera. Att få lyckas i skolan, om än i små steg, gör skillnad.

Vi summerar alla insatsers goda intentioner som bottnar i skolans värdegrundsarbete som bygger på kvalitet och likvärdighet. Genomförda arbetsformer kommer att förfinas och förtydligas. Vår strävan är att fortsatt stärka arbetet med att skapa en skolkultur och skolanda som andas gemenskap och vi-anda och som synliggör betydelsen av att visualisera och kommunicera lärprocessen i undervisningen. Genom att vi ständigt återvänder till det mellanmänniska mötet kan vi både stödja och stärka varje enskild individ att hitta sin plats i sammanhanget, sitt inre rum fyllt av tilltro och tillförsikt. De villkor för lärande och mående som vi strävar efter att skapa bottnar i just detta, att möta elever där de är och ge dem förutsättningar att själva medverka och påverka sina liv.

Rekommendationer och lärdomar

De lärdomar som vi tar med oss är:

- Betydelsen av att efterfråga elevers livsvillkor i skolan som grund för utveckling
- Betydelsen av att stärka elevers trygghet, relationella tillhörighet och känsla av sammanhang för lärande och välmående i skolan
- Betydelsen av att stärka förutsättningarna för organisationens tvärprofessionella samarbeten, ta tillvara verksamhetens kompetenser och erfarenheter
- Betydelsen av att de samlade erfarenheterna genomsyrar organisationens alla nivåer för samsyn, gemensam riktning och fortsatt förbättringsarbete (kollegialt lärande)
- Betydelsen av att stärka organisationens vi-anda för att öka de inkluderande insatserna att omfatta alla elever

Uppföljning av projektets mål i tabellform

Nedan presenteras de insatser som med utgångspunkt i elevernas berättelser formats, genomförts och utvärderats.

Insatser	Specificering av insatser & mål	Antalet aktörer som medverkat	Genomfört 2017	Genomfört 2018
Elevers perspektiv – inledande kartläggning	Kartläggning: Om lärande, stress och mående	60 elever	x	
Kollegialt lärande	Tvårprofessionell samverkan i syfte att främja elevers lärande och psykosociala mående	30 lärare + EHT	x	x
Värdegrundsarbete Mentorskap/ Mentorstid/	Stärka trygghet, tillit och tillhörighet	88 elever	x	
Teambuilding	Stärka trygghet, tillit och tillhörighet	248 elever	x	x
Visualiserat lärande Specialpedagogisk insats	Tydliggörande pedagogik, reflekterande lärande Främja begriplighet, hanterbarhet och meningsfullhet Stärka trygghet, tillit och tillhörighet	117 elever	x	x
Studieteknik och lässtrategier	Digitalt schema Lässtrategier: 5-minutersmetoden Minnesmetoden Sammanfattningsmetoden Främja hanterbarhet, begriplighet och meningsfullhet	88 elever		x
Studiero och trygghet	Fasta placeringar Mobiler i vila Stärka trygghet, tillit och tillhörighet	88 elever		x
Hjärna inläring	Stärka trygghet, tillit och tillhörighet samt främja begriplighet, hanterbarhet och meningsfullhet	28 elever	x	x
Förstärkt mentorskap och studiestöd	Stärka trygghet, tillit och tillhörighet samt främja begriplighet, hanterbarhet och meningsfullhet	20 elever		x
Elevers perspektiv – utvärdering av genomförda insatser		413 elever	x	x

Referenslista

- Antonovsky, A. (2005). *Hälsans mysterium*. Stockholm: Natur & Kultur
- Duckworth, A. (2017). *GRIT Konsten att inte ge upp*. Stockholm: Natur & Kultur
- Dweck, C. (2017). *Mindset. Du blir vad du tänker*. Stockholm: Natur & Kultur
- Gutestam, M. (2017). *Hjärnskap – för tonårshjärnan*. Stockholm: Hoi förlag AB
<https://hjarnskap.se/>
- Hansén, A. (2017). *Fördel ADHD: var på skalan ligger du?* Stockholm: Bonnier Fakta
- Hattie, J. (2010). *Synligt lärande för lärare*. Stockholm: Natur & kultur
- Jarl, M., Blossing, U. & Andersson K. (2017). *Att organisera för skolframgång*. Stockholm: Studentlitteratur
- Kernell, L-Å. (2010). *Att finna balanser. En bok om undervisningsyrket*. Stockholm: Studentlitteratur
- SFS 2010:800. *Skollagen*. Stockholm: Skolverket
- Skolverket. (2011a). *Läroplan för gymnasieskolan, Gyll*. Stockholm: Skolverket
- Skolverket. (2011b). *Skolan och medborgarskapandet*. Stockholm: Skolverket
- Skolverket. (2016). *Attityder till skolan 2015*. Stockholm: Skolverket
- Timperley, H. (2013). *Det professionella lärandets inneboende kraft*. Stockholm: Studentlitteratur
- Warnes, M. (2013). *Där eleverna är. Ett arenaperspektiv på skolan som stödjande miljö för hälsa*. Mittuniversitetet: Hälsovetenskap
- Wibeck, V. (2010). *Fokusgrupper. Om fokuserade gruppintervjuer som undersökningsmetod*. Stockholm: Studentlitteratur
- Elevernas delaktighet och inflytande över undervisningen
https://larportalen.skolverket.se/LarportalenAPI/apiv2/document/path/larportalen/material/inriktningar/3skolansvardegrund/Grundskola/301_Delaktighet_inflytande/del_04/Material/Flik/Del_04_MomentA/Artiklar/V1_1-GY_04A_01_Elevernas.docx
- Plug-in
<http://www.plugininnovation.se/plug-20/om-plug>
- Skolverket – användning av mobiltelefoner
<https://www.skolverket.se/skolutveckling/forskning-och-utvarderingar/forskning/genomtankt-anvandning-kan-minska-storningar-fran-mobiltelefoner>.
- Tydliggörande pedagogik
<https://www.spsm.se/funktionsnedsattningar/neuropsykiatriska-funktionsnedsattningar-npf/tydliggorande-pedagogik/>

Elevernas utvärdering av insatsen mentorskap, mentorstiden och teambuilding (bilaga 1)

Mentorerna

Öppen frågeställning: Vi mentorer strävar efter att vara ett stöd för dig under din gymnasietid. Hur ser du på ditt samarbete med din mentor under den gångna terminen och vad skulle du vilja utveckla/förändra?

Överlag beskriver elever att deras mentorer gör ett bra jobb, att *vi kommer överens* och att *de (mentorerna) är engagerade och bryr sig om oss elever*. I frågan om hur eleverna ser på samarbetet med mentorn så skriver de allra flesta att *det har fungerat bra* och flera skriver ”*mycket bra*”.

Mentorn beskrivs som en person som man kan prata med om man har frågor och som en person man har förtroende för. Vidare framgår det av svaren att elever har olika behov av kontakt och uppmärksamhet. Några betonar betydelsen av att mentorn vet deras mål med studierna, medan andra tydliggör att *jag har inte behövt prata med mentorn om något speciellt, så jag har inte så mycket att säga om det*.

När det gäller frågan om förslag om vad som kan utvecklas vidare är det få förslag som kommer till uttryck, *det är typ bra och det finns ingenting att förändra*. Någon menar gällande information att *det vore bra om vi fick veta saker lite tidigare*, men tillägger, *det är ingen stor grej*. Sammanfattningsvis genomsyras elevernas beskrivningar av att *mentorerna gör sitt bästa för att underlätta för oss elever*.

Mentorstiden

Öppen frågeställning: På vilka sätt har mentorstiden bidragit till att stärka klassens gemenskap, relationsbyggandet med mentor och information från skolan?

Mentorstiden som är schemalagd en gång i veckan har använts för att dela skolinformation och för att stärka gemenskapen i klassen. Eleverna summerar mentorstidens funktion och betydelse med följande rader: ”Mentorstiden är ett tillfälle då vi samlas utan att behöva prestera.” *Vi får tid att stanna upp, får och delar information om vad som händer i skolan och vad som är nödvändigt och viktigt för oss att veta för att kunna planera våra studier. Mentorerna har skapat klarhet i frågor som vi i klassen undrat över*.

Elever beskriver vidare att de i detta forum vågar ställa frågor och att de har ett bra samarbete då *vi tillsammans kan komma överens om olika beslut*. Vidare menar flera att de, tack vare det goda samtalsklimatet, känner att de kan diskutera olika ämnen med varandra. Mentorstiden har för en del elever haft betydelse för sammanhållningen, *under mentorstiden skapar vi en bra gemenskap som följt med till andra lektioner*.

Elever uppskattar att få lära känna sina mentorer under trivsamma former och på så sätt få en bättre känsla för *hur våra mentorer är som personer*. Mentorena beskrivs som öppna, engagerande och inkluderande. Mentorer får beröm för att de kontinuerligt uppdaterat eleverna om *vad som hänt och vad som kommer att hända*. Någon menar att informationen som ges under mentorstiden har skapat en trygghet gällande skolarbetet. Mentorstiden har även fyllts med mer lättsamma inslag som samlat klassen som helhet. Att skratta tillsammans har flera lyft fram som betydelsefullt för att stärka gemenskapen och flera beskriver att denna process har skyndats på tack vare de aktiviteter som mentorer planerat.

Tryggheten i klassen beskrivs med att *det känns välkomnande, alla är snälla, alla kan vara med alla och man kan göra fel utan att det gör något, vi kompletterar varandra, oftast positiva energier hela tiden, vi har kommit varandra nära på kort tid, det har blivit bättre och bättre, lätt att prata och jobba med alla och det gör det ju också roligare och lättare att göra gruppuppgifterna, men även att hitta på något på rasterna*.

Teambuilding

Öppen frågeställning: Hur skulle du beskriva klassens aktiviteter kopplat till Teambuilding och klassens gemenskap överlag?

Elever beskriver sina förväntningar inför aktiviteterna och att dessa infriats och i vissa fall överträffats; *det blev mycket bättre än jag trodde*. Några var förväntansfulla men med blandade känslor: *”tänkte först att det skulle bli kallt och jättejobbigt (vildmarkscamp), men så blev det verkligen inte. Kallt var det men jag hade jättekul*. Andra var redan från början positivt inställda *jag var jättetaggad för jag tyckte att det lät jättekul och det blev absolut som jag hade tänkt mig*. Flera har beskrivit att de inför resan ställt in sig på att *umgås med lite andra personer och lära känna personer bättre och mer* och beskriver vidare att: *och ja, det blev väl som jag hade tänkt mig, fast roligare*.

Några elever beskrev att de upplevde stress och oro inför Teambuilding med övernattning: *när vi just fick veta det blev jag jättetaggad. Sedan då vi skulle fara så blev jag nöjig. Detta kan bero på att jag ibland kan ha svårt att fara till nya ställen utan en trygg punkt, men det kändes ändå helt okej, då jag visste att jag hade mina vänner*.

Om aktiviteternas betydelse

Utifrån frågan om vad eller vilka aktiviteter som de uppskattade mest lyfts en variation av aktiviteter fram, allt från hur trivsamt och roligt det var att åka buss tillsammans till att gå på teater, spela laserdome eller att bada i badtunna. *Det var som sagt kul att göra nåt annat än bara skolarbete tillsammans, och det var extra roligt med curlingen för då verkade alla ha kul och vi lärde oss nåt nytt som man inte förväntat sig att lära sig*. Elever återkopplar till de flesta aktiviteter med stor

glädje och återkommer i sina beskrivningar om vikten av att göra saker tillsammans och att prata och lära känna klasskamrater man annars inte umgås med. *Jag gillade att spendera tid med klassen som inte var i skolsyfte, det var kul att bara åka slalom, fika, ha tid att prata om mer vardagliga saker typ, och tårtbakningen var väldigt kul.*

Några elever menar även att miljön man vistades i hade betydelse och hjälpte till att slappna av och skapa stämning. *Att vara utomhus i den friska luften gjorde det lättare att vara spontan och prata med varandra.* Flera uppskattade skoterfärd och bygget av fågelholkar. Andra lyfter den goda maten och de roliga lekarna som minnesvärda.

Övergripande beskrivs att de samarbetande aktiviteterna för många varit en möjlighet att lära känna varandra bättre: *när man blev indelad i de små grupperna, hittade man en grupp att reflektera och prata med. Man var aldrig ensam utan var alltid omringad av fantastiska klasskompisar.* Flera beskriver att de umgåtts med andra än vad de i vanliga fall brukade umgås med. I berättelserna framstår dessa möten som betydelsefulla, att ta sig tid att lära känna varandra i en annan miljö.

Utifrån de relationella aspekterna av insatsen menar elever att de både uppskattat samarbetsövningarna som var styrda som de tillfällen däremellan, där samtalet med nya bekanskap fortsatte. *Det var roligt att umgås och vara med folk man vanligtvis kanske inte umgås med på skolan. Där fick man lära känna alla mer. Bra med gruppaktiviteter, vi skrattade mycket tillsammans och vi peppade varandra. Efter aktiviteterna fortsatte vi att prata och umgås, fast vi inte brukade göra det.*

Övergripande ger fler uttryck för mervärdet att som individer mötas i olika konstellationer och att tillbringa mycket tid tillsammans. *Vi var i olika grupper i alla aktiviteter och det gav resultatet av en bättre sammanhållning.* Aktiviteterna har på ett tydligt sätt skapat ett mervärde för flera, *det känns som att jag har kommit in i klassen mycket mer efter resan och jag kan vara den jag är på ett helt nytt sätt.*

Elever har även gett uttryck för hur mycket de uppskattat sina lärare under insatsen Teambuilding, *ett bra tillfälle att lära känna sina lärare bättre.* Någon elev behövde hjälp i skidbacken och beskriver med tacksamhet om en lärares engagemang som stöd.

Elevernas utvärdering av insatserna Fasta placeringar och mobiler i vila (bilaga 2)

Fasta placeringar

Öppen frågeställning: Vi har under hösten tillämpat fasta placeringar med regelbundna byten. Beskriv hur du har upplevt detta kopplat till ditt lärande, trygghet och studiero.

Elever ger uttryck för att de är nöjda med att lärare beslutat om vem man ska sitta med under lektionerna: *Jag är jätteglad att det blev fasta placeringar, främst i början, därför att man kände ingen och var osäker på var man skulle sitta.*

Många elever beskriver att de tack vare fasta placeringar upplevt att det blev lättare att lära känna *nytt folk, då man får byta lite kretsar och prata med alla*. Några menar även att detta har gynnat deras lärande att de *lärt sig på nya sätt av varandra*. Vidare uttrycker några röster att när man sitter bredvid varandra och även ska jobba ihop, lär man känna varandra bättre. Fasta placeringar har även renderat till att *man lärt sig att samarbeta med alla*. Någon tror att antalet grupperingarna hade varit fler om det inte varit för att elever bytt platser med jämna mellanrum. Att inte behöva bli ensam eller utanför, påpekar några som ett gott skäl till att fasta placeringar tillämpas.

I resultatet finns det röster som ger uttryck för att det för dem inte spelar någon roll om sittplatserna är förbestämda; *jag tycker att det är helt oviktigt var man sitter*. Det finns även elever som inte vill ha fasta placeringar.

Elever ger uttryck för att fasta placeringar inte behövs för just deras klass, för att sammanhållningen känns bra. Några tycker också att de nu borde få välja sittplatser själva eftersom *man nu känner sig så pass trygg med alla*.

Mobiler i vila

Öppen frågeställning: Vi har under hösten infört mobilfria lektioner för att bland annat öka studieron i klassrummet. Beskriv hur du har upplevt detta kopplat till ditt lärande och förmågan att koncentrera dig.

Överlag menar elever att de upplever studieron i deras klass som bra. Flera elever beskriver att det är bra att mobilerna inte ligger framme *man tittar inte lika mycket på mobilen och mig har det hjälpt mycket, det är lättare att fokusera på lektionen när man inte har någon mobil i handen*.

Elever beskriver även det positiva med att inte ha mobiltelefoner som plingar i tid och otid. Tack vare mobilförbudet har mängden ljud i klassen minskar, då *man inte kan kolla sociala medier med mera*.

Med bidrag från

2018

**Specialpedagogiska
skolmyndigheten**

Andra elever menar att mobiltelefonen i sig inte stör koncentrationen: *jag tycker att man kan koncentrera sig även med mobilen vid sig. Men visst, det kanske inte alla elever kan.* Vidare menar flera att vissa kanske lär sig bättre med mobiltelefonen och beskriver att: *jag brukar använda telefonen för att lyssna på musik vilket hjälper mig att koncentrera mig.*

I utvärderingen framkommer det även att några elever inte alls uppmärksammat att det råder *mobiltförbud*.

Elevernas utvärdering av insatsen Visualiserat lärande (bilaga 3)

Öppen frågeställning: Vi lärare strävar efter att inleda våra lektioner så att du vet vad som förväntas av dig. Beskriv hur du upplever vår insats. Har detta hjälpt ditt lärande?

Vi kan konstatera att elever har överlag uppskattat lärares ambitioner att vara tydliga under inledningen av varje lektion. Det stora flertalet har gett uttryck för betydelsen av en tydlig struktur i undervisningen och i de flesta fall kopplat detta till deras lärande; *det uppskattas när det står på tavlan vad som skall göras under lektionen, mycket bra, det har varit jättebra, jag personligen jobbar bättre nu än vad jag gjort någon gång tidigare, lättare att hänga med när man får veta vad som ska hända innan, bra för då vet man alltid vad man ska jobba med, det har varit bra och har gjort att jag förstår vad jag ska göra...*

Ytterligare röster uppger att tack vare god struktur blir det lättare att prioritera och lägga upp sitt arbete. Flertalet menar att struktur har hjälpt dem i deras lärande och att det överhuvudtaget är lättare att hänga med, när man vet vad som ska hända. Några menar också att de tack vare strukturen lättare får saker gjort. Upplevelsen kan annars vara att det kan kännas för *mycket att göra eller oklart och då gör jag inget istället.*

Sammanfattningsvis kan vi anta att upplevelsen av otydlighet i fråga om vad som förväntas av eleverna i undervisningen, kan vara en grund för stress. Elevers möjligheter att ta sig för kan försvåras när målet med lektionen inte är beskrivet. Lärare får beröm för sin insats, med en önskan om att *detta ska vi fortsätta med* och att *denna rutin sprids till fler lärare på skolan.*

Reflekterande lärande

Öppen frågeställning: Vi lärare har strävat efter att ibland avsätta tid för gemensam reflektion eller repetition i slutet av lektionspasset. Beskriv hur du upplever vår insats.

Många elever har i sin utvärdering gett uttryck för att de uppskattat möjligheten till reflektion och repetition under lektionspasset. I deras beskrivningar ger de uttryck för betydelsen av att stanna upp och tillsammans stämma av de läroprocesser som pågår. Några menar att repetitionen har fungerat som en bekräftelse på att *man har förstått uppgifterna och gjort rätt* och att det är bra ifall *man missat något*. Röster beskriver även reflektionens värde kopplat till deras lärande; *det är bra att sammanfatta för då minns jag bättre, repetition hjälper mig att lära mig bättre, bra att få tänka efter vad man egentligen har gjort, repetition är alltid viktigt!*

Ytterligare en dimension lyfts fram i betydelsen av att lära av varandra; *jag har fått hjälp av andra att förstå och utveckla, man lär sig genom att diskutera med*

Med bidrag från

2018

Specialpedagogiska
skolmyndigheten

andra” samt att det (reflektion/repetition) är bra, det stärker gemenskapen.

Avslutningsvis framkommer en önskan om att repetition och reflektion borde vara ett återkommande inslag i undervisningen.

Elevernas utvärdering av insatserna Studieteknik och lässtrategier (bilaga 4)

Öppen frågeställning: Vi har under en termin arbetat för att implementera strukturer och strategier för att underlätta för dig i ditt lärande. Inom studietekniken har ett digitalt schema tagits fram. När det gäller lässtrategier har verktyg som 5-minuters metoden, sammanfattningsmetoden samt minnesmetoden bearbetats i undervisningen. Har dessa aktiviteter hjälpt dig i ditt lärande?

Elever beskriver att de uppskattar klassens digitala schema som de själva ansvarar över, med stöd av sina mentorer. Varje vecka uppdateras schemat och på så vis påminns elever om uppgifter, prov och andra aktiviteter. Alla elever i klassen har möjlighet att lägga in anteckningar och ibland skrivs även lektionsinnehåll in, för de elever som inte varit på skolan på grund av sjukfrånvaro.

De resultat som sviktar gällande denna insats är lässtrategierna. Trots att lässtrategierna har praktiserats, menar elever att de inte känner igen nämnda strategier i frågan.

Elevernas utvärdering av insatsen Hjärna inläring (bilaga 5)

Utvärderingsmaterialet bygger på en skriftlig uppgift i engelska (Dweck, 2017) som genomfördes i slutet på höstterminen i åk 2, efter tre terminers arbete med insatsen Hjärna inläring. Uppgiften bestod i att skriva ett peppande och uppmuntrande brev till en (fiktiv) kompis i årskurs 1, som de "hört" funderar på att hoppa av skolan.

Syftet var att utifrån uppgiften "Letter to first grade student" låta elever visa på vad de lärt sig om hjärnans funktion och deras egna erfarenheter och läroprocesser kring växande och läst tankesätt. Analysen och sammanställningen av breven har genomförts med utgångspunkt i kunskapsbegreppets fyra delar - fakta, förståelse, färdighet och förtrogenhet.

Många brev inleds med raderna; *Dear friend, I know how it feels, I have been there too.* Därefter följer beskrivningar kopplade till elevernas egna erfarenheter, om att misslyckas, om att jämföra sig med andra, om att lära sig att lära, om att inspireras av andras framgång med mera.

Growth mindset, learning zone, comfort zone & panic zone

Genomgående beskriver elever sin förståelse om de centrala delarna av Dwecks (2017) forskning, med begrepp som growth mindset, comfort zone, learning zone etcetera. Med fakta som grund och sin egen förståelse exemplifierar elever dessa grundläggande termer.

Elever beskriver grundligt de olika zonerna kopplat till kognitiva och psykosociala aspekter i lärandet. *The comfort zone is where we are most of the time. For example when we keep company with people that we know well and like and feel comfortable around. We don't learn so much there.* Elever poängterar betydelsen av att lära sig att lära, där *the learning zone* är det tillstånd som ger en möjlighet att utmanas och lära sig. *When you stay in you comfort zone, you'll get, you guessed it, comfortable. You'll think the skills you have are the skills you need, and then you'll focus in things such as social status and being popular and all that crap that doesn't matter. And you won't learn to learn. Because the more you learn, the easier it becomes to learn more. You learn to learn.*

Elever beskriver utmaningen med att befinna sig i *the learning zone* och vilken betydelse det har att tro på sig själv och ge sig själv tid att utvecklas. *To be in the learning zone means that things can feel challenging, demanding and it may feel heavy sometimes. But being in the learning zone is when you actually learn. Important is that you have an open mindset, you have to believe that you can develop, when you let it take some time and effort.*

Vidare finns beskrivningar av det låsta läge som *the panic zone* innebär och dess påverkan; *the paniczone when you feel that that everything you do is crap and you just want to quit*. Om oförmågan att koncentrera sig; *you cannot concentrate on anything other than fear of failing*. Om flyktbeteende och viljan att undvika känslan av skam, *the instincts to tell you to run away order to prevent embarrassment*. Ett annat begrepp som lyfts fram är *a static mindset* som leder till att man tänker att man begåvats med vissa egenskaper och förmågor som inte är utvecklingsbara.

Om att jämföra sig med andra

Vidare beskriver flera, att de själva upplevt hur de jämfört sig med andra och hamnat i en känsla av att inte räcka till, inte duga. *Don't care about others if they succeed or fail... easy to say, I know*. Någon lyfter fram begreppet ”good enough” i sammanhanget, att omfamna sig själv i läroprocessen och se sin utvecklingspotential. *It's easy to compare yourself to other people in your surroundings, and even though we're often told that this is not a healthy lifestyle we continue measuring our accomplishments with each other*.

“The winner takes it all” beskrivs i termer av att inte hindra sig själv att nå sina mål: *during my early teens I often found it very hard to be happy for other people when they succeeded – whether or not the person was a close friend of mine – since I saw most things as a contest that could only have one winner. I somehow believed that someone else's achievements meant that I couldn't succeed myself. As time has passed I've understood that this isn't true.*”

Lärande kan ibland beskrivas som en fråga om konkurrens och tävlan. Skolans intention är istället att låta ett processtänk ta form, med utgångspunkt i tanken om att ständigt vara på väg i sitt lärande, men att lärande kan ta tid, *not there yet*.

Om att våga se bortom sina tillkortakommanden och med tålamod, fokus och tillförsikt lita på att lärandet tar form: *if you stay you will eventually see how everything gets easier with a little bit of time and patience. You need to find your strengths and weaknesses and learn how to use them and see past them*.

Om att misslyckas

If you think you are a failure, let me tell you, you are not! Elever belyser att de negativa tankar man bär om sig själv inte är något andra tankar, *då de har fullt upp med att värdera sig själv*. En tröst i sammanhanget är, som någon skriver, att *detta är något de flesta av oss får brottas med*. Elever beskriver sina egna misslyckanden utförligt och med dessa vilka känslor som sätter sig som ett dåligt minne i kroppen i form av skam och rädsla. De beskriver också vändpunkter, när de med stöd av lärare och klasskamrater som peppar, vågar pröva igen och vara kvar i *the learning zone*.

Om hjärnans plactisitet och betydelsen av att öva, öva, öva... *I often felt like a failure, when I didn't succeed at the first time I did something new, I was a failure. Now when I don't succeed at the first time I try to think that the failure isn't a failure, it's being in the learning progress. So the first time we do something the brain doesn't have the material for it, you need to do it a few times before the brain cells connect. So if you "fail" you can tell your self that you're in the progress to learn and that it is completely normal.*

Någon elev väljer att ifrågasätta tanken om ett misslyckande som ett led i att lära sig och skriver, *does failure even exist?* Alla berättelser genomsyras av *pepptalk* där elever genom att problematisera sina misstag och misslyckanden visar på betydelsen av att se dessa som ett avstamp för utveckling; *don't quit because you are not the best, see it as an opportunity to become even better.*

Vidare betonas att inte definiera sig utifrån sin prestation: *I try to remember myself of the fact that I don't have to be good at everything that I do in order to be a beloved person, since my skills don't define me as a human being.*

Tillämpningen av ett växande tankesätt är också något de menar att de vill bära med sig vidare in i framtiden; "growth mindset will influence my way of making decisions in the future, since this mindset allows me to fail without giving up."

Att ge är att få

Elever beskriver sin synvända tack vare lärares idoga arbete. Denna synvända har både avspeglat sig på hur de tänker om sig själva men även betydelsen av att bekräfta klasskamraternas arbete under vägens gång. *Today, I, instead of getting jealous – encourage and try to learn from the ones who succeed, since I know that everything in life is not a competition where only the best contestant can win.*

Vidare framhålls att uppskatta de egna förtjänsterna och att se och att lyfta fram andras framgångar, har gett ett mervärde och stärkt dem i skolarbetet. *I have also realized that my accomplishments doesn't define who I am, but that my actions towards other people do, which is another reason to treat people kindly instead of bringing them down.*

En annan aspekt av lärande handlar om interaktionens betydelse, de sociokulturella lärprocesserna, att samarbeta, fråga och hjälpa varandra; *instead of feeling bad when someone is better than you ask them for help. It's a great way to learn from each other, and maybe you can help your friends with something as well. Don't be afraid to ask for help. Remember that you are learning new things and that no one is an expert at first. It takes a lot of practice to be good at something. You can't think that you don't have the talent.*

Strategier för lärande

Elever har även i sina brev delat med sig av strategier som de upplevt hjälpt dem i deras lärande. När det exempelvis går tungt under en period menar en elev kan det vara bra att påminna sig om vad man redan uppnått så här långt: *if you are stuck and feel like the worst musician in the world, then play some of the music that you're already mastered so you get back your confidence which will help you tackle your new assignments.*

Ett annat förslag om hur man kan bli av med negativa tankar som snurrar runt, *say them out loud, maybe to a friend.* Elev menar att när man hör sina egna tankar, inser man att dessa inte är sanna.

Flera menar att tiden på skolan (hålthimmar) kan användas till att jobba med sina uppgifter, repetera, läsa eller plugga inför ett prov. Någon menar att det kan vara *svårt med mycket folk runt omkring*, men att det går att planera för det och få med sig klasskamrater att göra samma sak.

Andra strategier för lärande kan handla om att planera sina studier, lägga in pauser för vila och återhämtning, att dela upp ett material och sätta upp små delmål och att studera tillsammans med andra. Viktigt också menar flera är att komma ihåg att anstränga sig är något man gör för sin egen skull, inte för andras.

Perspektivbyte är ytterligare ett förslag på hur en kan spegla sina tankemönster. Elev beskriver att på samma sätt som du stöttar dina vänner när det går tungt, ska du träna dig på att peppa dig själv! *...and make sure to always look beyond your capacity, we are all capable to achieve something great.*